

ПРАВОВІ БАР'ЄРИ ВИХОДУ ПІДПРИЄМСТВА НА МІЖНАРОДНІ РИНКИ

Анотація. Розглянуто основні проблеми неадаптованості українського законодавства до норм міжнародних організацій та їх негативний вплив на продукцію, що експортується вітчизняними виробниками. Проаналізовано актуальні перешкоди, що виникають у процесі виходу підприємства на міжнародні ринки.

Аннотация. Рассмотрены основные проблемы неадаптированности украинского законодательства к нормам международных организаций и их негативное влияние на экспортируемую отечественными производителями продукцию. Проанализированы актуальные преграды, которые возникают при выходе предприятия на международные рынки.

Annotation. The basic problems of adaptation of Ukrainian legislation to the norms of international organizations and their negative impact on the products exported by national producers have been discussed. The current barriers which occur when the firm is trying to enter the international markets have been analyzed.

Ключові слова: адаптація, бар'єри, законодавство, міжнародні організації.

У період глобалізації та інтеграції суспільства все більша кількість підприємств прагне розширити свої ринки збуту за допомогою виходу підприємства на міжнародні ринки. Де-факто, членство України в багатьох міжнародних організаціях повинно скасувати низку проблем, що стоять перед підприємством на цьому шляху. Де-юре, нормативна база України і значні порушення з боку внутрішнього законодавства не дають можливості для безбар'єрного виходу підприємства на міжнародні ринки.

З-поміж зарубіжних науковців дослідженням питань державного управління європейською інтеграцією, а також адаптацією національних законодавств займалися Н. Мусис, Д. Дайнен, Ф. Шіммельфенніг, У. Зедельмаєр [1 – 3]. Також цією проблемою займалися і українські вчені, а саме Басараб М. Б. і Грицяк І. А. [4; 5].

Метою роботи є аналіз правових чинників, що становлять бар'єри для виходу підприємства на зовнішні ринки через неадаптованість національного законодавства до міжнародного.

Сьогодні існує багато проблем, пов'язаних із доступом до міжнародних ринків, які виникають внаслідок того, що законодавство країн імплементується або виконується неправильно. Загалом у торгівлі існують такі бар'єри, які стають на заваді повному залученню держави до глобального ринку, а саме:

технічні правила, стандарти та процедури оцінки відповідності, які не відповідають правилам СОТ про технічні бар'єри у торгівлі (Угода ТБТ);

зловживання санітарними та фітосанітарними заходами, які не є виправданими на підставі здоров'я та безпеки відповідно до існуючих правил СОТ;

недостатній захист прав інтелектуальної власності, включаючи географічні позначення, та відсутність належної імплементації й виконання;

відсутність ефективних законів, що регулюють питання конкуренції [6].

Найбільш актуальною для України є гармонізація законодавства з вимогами Світової організації торгівлі (СОТ), членом якої вона є з 2008 року, а також Європейської політики сусідства (ЄПС).

Для стимулювання торгівлі та економічної інтеграції ЄПС передбачає, що законодавче та регуляторне зближення повинне базуватись на загально визначених пріоритетах, фокусуючись на найбільш необхідних джерелах *acquis*, беручи до уваги економічну структуру відповідної країни-партнера та наявний рівень адаптації національного законодавства до законодавства ЄС [7].

Узгодженість національного законодавства з *acquis* ЄС є необхідною, зокрема, для:

доступу продукції на ринки ЄС;

вільної торгівлі послугами з ЄС;

отримання економічних вигід, що необхідно для проведення внутрішніх реформ та покращення інвестиційного клімату [8].

Одним із напрямів офіційних переговорів щодо укладення Нової посиленої угоди (НПУ) між Україною та ЄС, що тривають у даний період, є галузеве співробітництво у сферах транспорту, зв'язку, енергетики, довкілля, оподаткування, охорони здоров'я тощо. Центральним елементом НПУ є створення поглибленої зони вільної торгівлі України з ЄС, що не може відбуватись без узгодження українського законодавства з *acquis* *communautaire*. Поглиблена зона вільної торгівлі передбачає лібералізацію торгівлі товарами, взаємний доступ на ринки послуг та капіталу, а також усунення нетарифних бар'єрів у вигляді відмінностей у правилах технічних стандартів та вимог і т. д. Така зона вільної торгівлі повинна сприяти поступовій інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС. Отже, Україна вже фактично розпочала процес отримання частки внутрішнього ринку ЄС через створення поглибленої зони вільної торгівлі [9].

Автор статті вважає, що для наближення України до міжнародних ринків, першочергово до європейських, адаптація законодавства, а також відповідність технічним правилам і стандартам є необхідними умовами для співпраці та отримання в перспективі економічних вигід і конкурентоспроможності.

Згідно із Законом України "Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до

економічну, політичну та соціальну ситуацію в Україні. Другий етап адаптації буде визначено, виходячи з Нової посиленої угоди, в якій будуть міститися додатки із зазначенням графіків імплементації конкретних директив ЄС у різних сферах [10].

На сьогодні гармонізація законодавства відбувається у двох формах: внесення змін до чинних нормативно-правових актів і розробка нових нормативно-правових актів з урахуванням актів ЄС.

Елементом адаптації законодавства є перевірка (експертиза) проектів законів України та інших нормативно-правових актів, що за предметом правового регулювання належать до пріоритетних сфер адаптації законодавства (енергетики, транспорту, доквілля, охорони здоров'я та життя людей, тварин і рослин, захисту прав споживачів, податків, технічних правил і стандартів, митного права і т. д.), на їх відповідність *acquis communautaire*. При цьому нормативно-правові акти, що суперечать *acquis communautaire*, можуть прийматися з урахуванням зазначеного принципу доцільності лише за наявності достатнього обґрунтування необхідності прийняття такого акта і на чітко визначений у самому акті строк [11].

З метою належного забезпечення процесу адаптації національного законодавства до норм СОТ у структурі окремих міністерств і відомств утворені та діють підрозділи (робочі групи) з питань вступу до СОТ. У структурі Державної податкової адміністрації України таким відокремленим підрозділом є відділ адаптації нормативно-правових актів України до законодавства ЄС та співробітництва з СОТ [12].

Не менш важливим є питання запобігання прийняттю законодавчих та інших нормативно-правових актів, які не відповідають угодам СОТ. Але на сьогодні розвиток таких галузей, як вітчизняне автомобілебудування, виноробна промисловість, сільськогосподарське виробництво, які можуть зазнати негативних наслідків у зв'язку з вступом України до СОТ, стимулюється шляхом надання податкових пільг, відмова від яких є однією з умов вступу України до СОТ. А існування таких пільг суперечить правилу національного режиму і режиму найбільшого сприяння, які встановлено статтями I та III Інтегральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ).

Законом України "Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства" передбачено здійснення перевірки відомчих нормативних актів самими органами, що видають акт [10]. Згідно з Положенням про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади, затвердженим Постановою КМ № 731 від 28 грудня 2008 року, центральні органи виконавчої влади для державної реєстрації відомчих актів подають довідку про відповідність нормативно-правового акта основним положенням *acquis communautaire*. Фактично подальшого механізму перевірки цих актів та інформації, наведеної в довідках, не існує. Як показує практика, часто головний розробник як проектів законів, постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів, так і відомчих актів, вказує недостовірну інформацію щодо відповідності проекту *acquis communautaire*, а саме:

неправильно вказує сферу (сфери), до якої належить проект;
вказує, що питання, які належать до предмета правового регулювання проекту, на рівні законодавства ЄС не регулюються;

не зазначає положень проекту, які не відповідають *acquis communautaire*;
не надає належного обґрунтування у випадку, якщо проект містить положення, що суперечать *acquis communautaire*, та, відповідно, строк дії таких положень та ін. [13, с. 118–119].

Як правило, це спричинено:

низькою якістю підготовки проектів;
неврахуванням джерел *acquis communautaire* під час підготовки проекту;
непоінформованістю осіб, що безпосередньо займаються розробкою проектів, про інформаційні ресурси, за допомогою яких можна знайти відповідні акти ЄС;

низькою активністю центральних органів виконавчої влади в процесі формування Орієнтовного плану перекладів джерел *acquis communautaire* українською мовою;

недостатньою участю центральних органів виконавчої влади у підготовці пропозицій до Плану заходів щодо виконання Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС;

незалученням фахівців, що працюють у сфері адаптації законодавства та європейської інтеграції, до робочих груп із підготовки відповідних проектів;

низьким рівнем співробітництва зацікавлених центральних органів виконавчої влади у процесі розробки проектів нормативно-правових актів [14, с. 18].

Таким чином, автор визначив механізми адаптації законодавства України до міжнародних стандартів, впровадження яких слугуватиме зниженням правових бар'єрів у процесі виходу вітчизняних підприємств на світові ринки. Виконання впроваджених заходів та їх доцільність і узгодженість у перспективі приведуть до зростання експорту і позитивного сальдо торгового балансу. У подальших дослідженнях увага автора буде спрямована на відстеження існуючих колізій міжнародного та українського законодавства.

Наук. керівн. Журнова К. О.

Література: 1. Мусис Н. А. Усе про спільні політики Європейського Союзу / Н. А. Мусис; пер. з англ. Н. А. Мусис. – К.: К.І.С., 2005. – 465 с. 2. Дайнен Д. Л. Дедалі міцніший союз. Курс європейської інтеграції / Д. Л. Дайнен; пер. з англ. М. Ю. Марченко. – К.: К.І.С., 2006. – 696 с. 3. Шіммельфенніг Ф. Д. Європеїзація Центральної та Східної Європи / Ф. Д. Шіммельфенніг, У. М. Зедельмаєр. – К.: Юніверс, 2010. – 282 с. 4. Басараб М. Б. Досвід європейської інтеграції Польщі: перспективи для України: автореф. дис... канд. політ. наук: спец. 21.01.01 / М. Б. Басараб; Національний інститут стратегічних досліджень, Національний інститут проблем міжнародної безпеки. – К., 2004. – 15 с. 5. Грицяк І. А. Право та інституції Європейського Союзу: навч. посібн. / І. А. Грицяк; Національна академія держ. управління при Президенті України. Центр правових та підприємницьких досліджень. – 2-ге вид., доп. – К.: К.І.С., 2006. – 300 с. 6. Повідомлення Комісії Європейському Парламенту, Раді, Європейському економічному та соціальному комітету та Комітету регіонів – Глобальна Європа: посилене співробітництво для доступу на ринок європейських експортерів 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_a44. 7. Повідомлення Комісії – Європейська політика сусідства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine> 8. Гаряча Ю. П. Адаптація національного законодавства до *acquis communautaire* як складник процесу європейської інтеграції: досвід для України / Ю. П. Гаряча // Стратегічні пріоритети. – 2012. – № 2. – С. 181–184. 9. Масловська Л. До питання оцінки передумов інтеграції України в ЄС // Л. Масловська // Економіка України. – 2008. – № 6. – С. 72–79. 10. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України № 1629 від 18 березня 2004 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1629%D0%B3-15>. 11. Стан і перспективи інтеграції України до ЄС: оцінки експертів // Національна безпека і оборона. – 2005. – № 7. – С. 37–43. 12. Про Концепцію адаптації законодавства України до законодавства

Європейського Союзу : Закон України від 16 серпня 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1629%D0%B3-15_13. Барановський Ф. В. Чинники та мотиви європейської інтеграції України / Ф. В. Барановський // Політичний менеджмент. – 2007. – № 6. – С. 115–124. 14. Чалий В. Україна – ЄС : до нового етапу співробітництва / В. Чалий // Зовнішні справи. – 2007. – № 10. – С. 16–18.